

Щодо організації виховного процесу в закладах освіти у 2023/2024 навчальному році

<https://studentam.net.ua/content/view/10604/97/>

<https://od.org.ua/громадянин-для-демократичноїдерж/>

<https://osvita.khpg.org/index.php?id>

Дудченко Вікторія,

учитель англійської мови,

вчитель-методист

Кам'янець-Подільського ліцею №14

Формування комунікативної компетентності і наскрізних вмінь через розв'язання комунікативних вправ на уроках англійської мови

Анотація. Одним із найважливіших завдань удосконалення якості української освіти є формування особистісної готовності дітей до активного життя, до творчої самореалізації в демократичному суспільстві. Комунікативна компетентність посідає особливе місце серед творчих проявів молодших школярів. Вона вимагає роботи таких складових літературно-творчих здібностей, як сприймання, мислення, творча уява, мовлення, дає змогу одночасно розкритися почуттєвій та інтелектуальній сфері молодшого школяра. Саме у цей період активно розвиваються дар фантазувати, помітно виявляється допитливість, формується вміння спостерігати, порівнювати, критично оцінювати діяльність.

Ключові слова: компетенція, компетентність, комунікативна компетентність, особистий успіх дитини, інтерактивне навчання, критичне мислення.

З реформуванням освіти відбулись суттєві зміни в навчанні іноземної мови. На перший план виступило особистісно-орієнтоване навчання, мета якого полягає в тому, щоб зацікавити найменших здобувачів освіти у вивченні мови через накопичення та розширення їх знань та досвіду. Безумовно, таке навчання вимагає від учителя іноземної мови творчого підходу, пошуку нових форм та методів навчання. Вчитель повинен мати відмінну фахову кваліфікацію, добре володіти методикою викладання, мати креативне мислення та вміти організовувати роботу своїх учнів на уроці, ефективно поєднувати колективні та індивідуальні форми роботи, враховуючи особисті риси характеру дітей. Вчитель і учень на уроці мають

співпрацювати у невимушеній атмосфері, мають бути єдиним цілим і саме це забезпечить якісне накопичення знань.

Відповідно до рішень Європейської Ради основною компетентністю на уроках іноземної мови є комунікативна компетентність, тому що вона забезпечує набуття здобувачів освіти вміння будувати власне висловлювання, вести діалог, спілкуватись у малих групах. Необхідність формування комунікативної компетентності учнів зумовлено реалізацією не тільки відповідно оновленого змісту освіти, але й адекватних методів і технологій навчання. Вивчення комунікативної компетентності особистості має як наукове, так і практичне значення, оскільки впливає на успішність порозуміння між людьми, уміння спілкуватися і налагоджувати стосунки.

Термін *компетенція* широко використовується в наш час там, де йдеться про навчання і виховання. *Компетентність* – це комплексна характеристика особистості, яка вбирає в себе результати попереднього психічного розвитку, знання, уміння, навички; має здатність до творчого вирішення завдань, ініціативності, самостійності, самооцінки, самоконтролю; це сформованість інтелектуальних операцій, спрямованість у діяльності, усвідомленість і мотиваційна насиченість.

Діти молодшого шкільного віку не завжди можуть адекватно викласти свої думки, почуття, відчуття, що є перешкодою для встановлення повноцінного контакту з дорослим. У той же час саме дошкільний і молодший шкільний вік надзвичайно сприятливий для оволодіння комунікативними навичками в силу особливої чуйності до мовних явищ, інтересу до осмислення мовного досвіду, спілкування. Отже, розвиток комунікативної компетентності учня – актуальне завдання навчально-виховного процесу закладу освіти.

Комунікативна компетентність належить до групи ключових, тобто має особливу значимість у житті людини, тому її формування слід приділяти пильну увагу. Яке має значення комунікативна компетентність здобувача освіти в навчальному процесі?

По-перше, вона впливає на рівень навчальних досягнень. Простий приклад: якщо учень соромиться відповідати або відчуває при цьому надмірну тривогу, його відповідь (як втілення комунікативної компетентності) буде гірше наявних знань, а його оцінка, відповідно, нижче. Отриманий негативний досвід негативно вплине на подальшу навчальну діяльність.

По-друге, від комунікативної компетентності багато в чому залежить процес адаптації дитини до школи, зокрема його емоційне благополуччя в класному колективі. Як відомо, шкільна адаптація підрозділяється на навчальну і соціально-психологічну. Дитина має звикнути не тільки до нового виду діяльності (навчання), але й до оточуючих людей. Якщо він легко знаходить спільну мову з однокласниками, то відчуває більший психологічний комфорт і задоволеність ситуацією. І навпаки, невміння контактувати з однолітками звужує коло друзів, викликає відчуття неприємності, самотності в класі, може провокувати асоціальні форми поведінки.

По-третє, комунікативна компетентність здобувачів освіти може розглядатися в освітньому процесі не лише як умова сьогоденної ефективності і благополуччя учня, але і як ресурс ефективності та добробуту його майбутньої дорослого життя.

Для розвитку комунікативної компетентності необхідно:

- визначити поняття і структуру, а також зміст на різних вікових етапах;
- застосувати системний підхід, забезпечити взаємодію різних суб'єктів, напрямків і технологій в цілях досягнення повноцінного результату;
- вибрати метод, розробити програми, напрями, технологію і техніки розвитку комунікативної компетентності учнів.

Проблема формування комунікативної компетентності учнів відображена в багатьох соціальних, психологічних, лінгвістичних дослідженнях з різних точок зору.

Основним засобом спілкування є мова, яка є провідним показником рівня сформованості комунікативної компетентності. Мова є засобом діяльності людини, відображенням її внутрішніх образів і результатом розумової діяльності. Слова, що утворюють мову, задають способи дії притаманні певному стану.

Мова також є особливим аспектом розвитку мислення. Розвиток мовлення дитини значно впливає на її розумові здібності та розвиненість мисленнєвих операцій.

Формуванню комунікативної компетентності учнів сприяють такі технології, як: інтерактивне навчання, технологія розвитку критичного мислення, проектна технологія, ігрова технологія.

Основними показниками сформованості в учня комунікативної компетентності можна вважати: бажання активно спілкуватися; розуміння того, що у оточуючих може бути інша точка зору, може навіть не збігатися з власною; уміння ясно висловлювати свою думку, ставити питання, здійснювати контроль над діями товаришів; наявність власної думки, вміння домовлятися з партнерами і знаходити

спільне рішення; уміння аргументувати свою точку зору і координувати дії своїх партнерів відповідно до неї; взаємодопомога при співробітництві; знання правил і норм спілкування; уміння вирішувати конфлікти.

Розвиток комунікативної компетенції залежить від соціально-культурних і соціолінгвістичних знань, умінь і навичок, які забезпечують входження особистості в інший соціум і сприяють її соціалізації в новому суспільстві:

- Комунікативний метод базується на виконанні/дії (здібності використовувати мову). За таких умов значно менше уваги приділяється майстерності вимови та структурам мовної будови. Також не фокусується увага на навичках простого читання або письма. Реальне використання мови, особливо в соціальному плані, є новим пріоритетом. Такий підхід навчає учнів ставати комунікативно компетентними, використовувати мову відповідно до даного соціально-спрямованого контексту, управляти процесом переговорів.

- Комунікативний метод передбачає іншу роль вчителя в навчальному процесі. Учитель полегшує навчання учня, залучаючи його до ситуації типу "учень-учень" у вищому ступені, ніж до ситуації "вчитель-учень". Для полегшення роботи учнів вчитель має виконувати багато ролей. Наприклад, він є менеджером діяльностей у класі. Ця роль передбачає побудову ситуацій, зручних для спілкування. Під час роботи вчитель працює як радник, відповідаючи на запитання учнів та спрямовуючи їхні виступи. З іншого боку, вчитель може бути співрозмовником та учасником процесу навчання разом із учнями. У цілому роль вчителя за цих умов менш домінуюча, що дає можливість йому не бути в центрі уваги безпосередньо під час роботи.

- Комунікативний підхід змінює роль учнів у навчальному процесі. Вони є комунікаторами та відповідають за своє особисте навчання. Учні активно ведуть переговори й намагаються примусити себе порозумітися, навіть коли недостатньо мовних знань. Вони навчаються спілкуватися в спілкуванні.

- Комунікативний підхід призначає іншу роль самій мові. За допомогою такого підходу підсилюється розуміння учнями повноти значення мови, яку вони вивчають. Учні мають усвідомити, що реально можуть робити, використовуючи мову. Заохочується повне занурювання в мову, яка вивчається.

- Комунікативний підхід використовує різні технології навчання. Учні вживають мову в таких видах діяльності: ігри, рольові ігри та завдання з вирішуванням проблем. Робота часто проходить у маленьких групах, де кожен учень має певний час для переговорів. Широко використовуються автентичні матеріали.

- Комунікативний підхід робить пріоритетним навчання чотирьох базових навичок мовлення, які фіксуються в певному порядку: говоріння, слухання, читання та письмо. Безпосередньо на перекладі, як навичці, не наголошується.

Комунікативний підхід по-іншому висвітлює помилки. Помилка за своєю природою має логіку й право на існування. Учні ж можуть мати неповні мовні знання та бути успішними у спілкуванні.

Комунікативна компетентність молодшого школяра повинна базуватися на впевненості в собі, оптимізмі, доброзичливості та повазі до людей, справедливості, альтруїзмі, чесності, стресостійкості, емоційної стабільності, не агресивності, безконфліктності.

Алгоритм уроку

Формування комунікативної компетентності на уроках англійської мови в початковій школі можливий тільки через вирішення реальних завдань на уроці, що викликають в учнів задоволення та впевненість в собі, бажання говорити англійською.

Отже, використовуючи технології комунікативної компетентності, вчителька будує кожен свій урок за таким алгоритмом.

На організаційному етапі уроку намагаюся вмотивувати наступну діяльність, позитивно спрямовувати на працю, пропонуючи цікавий проблемний початок уроку, використання творчих завдань.

Повідомляючи тему, мету та завдання уроку, залучаю безпосередньо учнів і готую їх до планування наступної діяльності через попередню роботу (випереджувальні завдання, повідомлення, підготовка до унаочнення), разом з учнями складаю план роботи, обговорюючи його, визначаю показники досягнення мети (які знання, уявлення, засоби діяльності свідчитимуть про це).

При вивченні нового матеріалу, користуюся прийомами, що сприяють зацікавленню учнів :

- актуальна мета;
- проблемна ситуація (ставиться проблема, яку треба вирішити);
- фонетична розминка (відпрацювання вимови звуків, за допомогою чистомовок, римівок, скоромовок, фонетичних казок);
- фантастична ситуація (доповнення реальної ситуації фантастикою);
- впіймай помилку (пояснюючи матеріал, зумисне припускаюся помилки);
- використання опорних схем, таблиць, висловів, фраз;
- дидактична гра.

Тип гри визначається за її спрямуванням на здобуття необхідних дитині навиків, які допомагають засвоювати нову інформацію і формувати вміння продуктивно й творчо застосовувати її. Частими гостями в учнів на уроках, особливо у першому класі є казкові герої, іграшки, які допомагають доступніше викласти навчальний матеріал.

Для закріплення засвоєних знань, вмінь та навичок використовую завдання на вибір (індивідуально, в групах, в парах), діти обирають той вид роботи, який їм більше до вподоби. Використовую варіативність у поданні домашнього завдання (диференціація за рівнем складності, завдання на вибір).

Контроль знань на таких уроках відбувається за допомогою групових та парних форм взаємоконтролю і взаємоаналізу, самоаналізу і самоконтролю

(виправлення учнями помилок, осмислення їх причин) взаємо – і само оцінювання (словесне, рейтингове).

Підсумковий етап свого уроку намагаюся визначити і направити на усвідомлення ситуації досягнення мети, переживання ситуації успіху, вираження свого позитивного ставлення, задоволення діяльністю учнів та їх результатами.

Впродовж уроку використовую вислови, які мотивують дитину до співпраці та здобуття знань:

- Це дуже важливо, і у тебе неодмінно вийде...
- Саме ти і міг би зробити таку справу...
- І це зовсім не складно. Навіть якщо не вийде – нічого страшного...
- Я впевнена, що ти пам'ятаєш про ...
- Розпочинай. Ти це добре зробиш!..
- Ось ця деталь (елемент, частина) вийшла дуже гарно!

Прагну навчати:

- цікаво;
- доброзичливо;
- посилено;
- систематично;
- вимогливо.

Враховуючи вікові особливості молодшого школяра, ефективність навчально – виховного процесу вчитель вбачаю й у проведенні нетрадиційних уроків (урок – гра, урок – подорож, урок – конкурс, урок з використанням інтерактивних технологій).

Мої учні з великим бажанням розігрують діалоги, моделюють ситуації, складають власні розповіді, готують проектні роботи.

Головне в будь-якій роботі – результат. Відомо, що результативність навчання залежить від ставлення учнів до предмету, а ставлення до предмету багато в чому залежить від особистого успіху.

Список використаних джерел

1. Концепція «Нова українська школа»
2. Державний стандарт початкової освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України №87 від 21.02.2018 (у 1 класах)
3. Державний стандарт загальної початкової освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України №462 від 20.04.2011 (у 2-4 класах)
4. Щодо методичних рекомендацій про викладання навчальних предметів у загальноосвітніх навчальних закладах у 2022-2023 н.р.
5. Методика навчання іноземних мов у загальноосвітніх навчальних закладах: підручник / Л.С. Панова, І. Ф. Андрійко, С. В. Тезікова та ін. – К. : ВЦ «Академія», 2010. – 328с.
6. Гурова Т. Ю. Формування професійної комунікативної компетентності майбутнього вчителя англійської мови на засадах інтерактивного навчання / Т. Ю. Гурова. // Вісник Житомирського державного університету. – 2015. – №4. – С. 21–25.
7. Логвинова Р. П. Розвиток комунікативної компетентності учнів [Електронний ресурс] / Р. П. Логвинова // osvita.ua – Режим доступу до ресурсу: https://ru.osvita.ua/school/lessons_summary/upbring/41712/.

Дуплій Ганна,
вихователь ЗДО “Берізка”
м. Городка Хмельницької області,
спеціаліст

Технологія “Сендплей”

Анотація

У статті розкрито інноваційну технологію – пісочну терапію як здоров’язбережувальну технологію для роботи зі здобувачами освіти дошкільного віку, що забезпечує комфортне психологічно-безпечне середовище, в якому